

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТ НЬЫ
15 КҮНҮТТЭН Т ХСАР

№ 65 (8510). 1000 СЫЛ. БЭС ЫНЫН 10 КҮНЭ. СУБҮӨТЭ, СЫНАНА—1 СОЛК. 10 ХАРЧЫ

**УЛУУСКА—РФ УОННА СР ҮӨРЭБИН
МИНИСТЕРСТВОЛАРЫН ХОЛБОНУКТААХ КОЛЛЕГИЯЛАРА**

Бас мийд 8 хүнээр бийлж удуусуутугар Россий-
скай Федерация уонна Саха Республикатын Үөрөдүн
министерствэларын холбоһуктаах бөлөхө сырытты.
Сарсыардаагы өттүгэр өздэллэттарбыт Одуулууннаа-
бы политехническай лицейэ уонна Чурапчытаагы
физическай культура уонна спорт институтугар, ин-
тернат-секурлага, «Мичил» уһууаалына сыдыан тый
сиритэр руйууантан саҕалаан, орто, анал орто птнэ-
ны үрүк-түрүк кыһалара хайдах быһаарыахтык тө-
рүтүн руйуууу-хамсыы сыдыааларын биастилэр, үлэ
коллективистарын кытары көрүстүдэр. Өтөн күнүстөн
еһийэ удуус дьаһалтатын дьаһтүн мунууахтыыр саа-
латтар Делегация үөрөбүрүн үлөһэттарын, оскуона-
директордарын, учууталлары, уһууааннар үлөһэттэ-
рын кытары холбоһуктаах коллегиялар бьылды.

Конфедерациян улуус байланыш солбуйааччы Н. И. Яковлев салаан ыгыт Бастапан туран делегацияны билигинивордэ. Ол курдук кэлбиттор: В. М. Якушевский—РФ үөрэҥи министри бастагы солбуйааччы, Е. Я. Бутко—РФ орто уонна аһаа орто үөрөһүһүнэ управлениетын начальнига, А. Б. Шелухин—«Вузовские вести» сурунаал кылаабынай редактора, Дьёкуускайтан М. В. Мухомов—СР Правительствын Председатели солбуйааччы, Е. Е. Протопопов—Дьарыктаах буолуу департаменттан, К. А. Ардсон—Ыччат министри уонна А. П. Окопешников—психологическай наука доктора, ЧФКСН научнай ректора.

Уулуусалаары үөрөх управлениетин начальнига М.А. Пиняевтарын илалит маалыматтарыгар улууһа үөрөх-
рин туругун туһунан көрсөтө. Башкыи сымалары
үөрөхтээһинигэ үгүс уларыта тутуу ытыллар, үө-
рөх тэрилтэлэригэр бөлгөмтө биллэрдиң аһуһураа.
Үөрөтөр-нитэр үлэ структурага улам хуустуулар, ка-
позун илэр. Үөрөх былааныгар соң түбөһүннэрэ, ба-
ры предметтэргэ араас таһымнаах, оро ахсын туспа-
лаах үөрөтүн тэрилинэ. Уһуулаанырынан 5 саастаах
өдөлөр 95%, 6 саастаахтар 100% хабыллынылар. Пе-
дагогический оскуодалары толору туурт сымлаах өнөрүгү
сиңирдибит. Алта саастаахтары уһууан бааһыгэр үө-
рөтүн үгүс сиргэ баар, сорохтор оскуолага үөрөтөл-
лөр. 1993 сылга үөрөх управлениета Тым сирин үө-
рөдириниин ситимин араакалааһын педагогический
төрүттэрээ дин үлэтигэр республиканский статуһу
ылдыта. Билигин 33 хайысхалаах эксперименталь-
най үлэтэр ытыллылар. Улууһа тимнааһа, анык
аһороской оскуола, агро-оскуола, художественнай-эс-
тетический итинэн экологический оскуолалар баал-
лар. 5 оскуолага диниэтөгөн, 11 оскуолага профиль-
най үөрөхтээһин ситимэ квердэ. Оскуоланы бүтэрэч-

милэр үөрэлэх ишриилэрэ сылхата үрдээн иһэр. Учууталлар бэйэлэрин биллэлэрин ханатар түһүгүр кыһамныһаахтык үлэһиилэр, Билигин педагогическай наука кандидата, 30 соискатель уонна аспирант бэллэлэр. Улуус чулуу учууталлара Е. Д. Макаров, Г. М. Иванов, С. М. Макарова, А. А. Сергеев Бүтүн Россиятаагы учууталлар конкурстаргар ситиһиннээхтик кыттан, республика шойон көмүскөбүттэра. Кинилэр—билиги бастаан иһэр айдох-санаалаах мөаьктарбыт, эдэр учууталларга наставник буолар дьоммут. Итинни барытын этэн туран, үрдөх управлениетын начальнига учууталлар Бүтүн Россиятаагы сүбө муһуһахтарытар иланыылабыт национальнай Доктринааны уонна 12 сыллаах үөрөхтэһиннэ ишриини улуус учууталлара ойууларын бил-38033.

РФ үөрэхтин министри болбуяаччы В. М. Журавская бэйэтин этиитигэр СР Үөрэхтин министерствота уонна Правительствота үөрөхтөөһү сайдыытыгар улахан болҕомтоду ууралларын илэ-тахчы итирдэбитин бэллэтэто. Аңардас СГУ материалын, техническэй базатын халкатымга, сака тутуулары олоххо киллэрингэр, аһыс технологиялар сөбүлэнигэ билигини уустук кэмгэ төбөлөөх үп туттуллубутун чоччу сыһыһаранын этэр уустук. Оттон тыа сиригэр үрдүк үөрэх төрүтэлэрин арытты.—бу бэйэте ураты көстүү. Олоҕурбут үгэстэрин, баар базаны итэһини дьон баҕатын-көгүөн таба туһанан, саналары тыһыһанан коруот бэйэтин иччатын көсөдүн толкуйдаабытынан тахсар. Сараларда өттүгэр уһуһааны сырыттыбыт. Бу оҕолор барыһааттары, киһилэр көрө-тардыһыдарын, ирээлэрин-тойуктарын таһыс-сого көрбөт буолуохха сатамыт. Оттон өскүс-лаҕа сылдьан өлөрөр туугу, дуобат, сүүрүү хайдах курдук лаадалаахтарын өйдөөн туран, этиитини-төтөхтүн дьарыктаналларын институт студенттарын үөрөххө багаларын барытын киһи көрө сөбөр. Киһилэри биһр сыал-сорук ситиминир эбит: ол—үөрөх. Ити курдук манны уһуһаантан саралаан өскүс-лаҕа, институтка тиһэ иччат барыта илэни мээрэһар, үөрөхтөөх киһи буудан дөйдүгэ туһалыар үлэит буоларыгар ситиминэрх үлэ, утуһаахтык төрүлүлүб. Россия биһр даҕаны атын суубета маннык уһуһаһай кыһанан киһиргэһэр илэҕа суох.

ЧФКСи ректора М. Д. Гудиев институт үлэтин-хамнасын, иштэки сорулганы билэһинерда. Бу тыа сиригэр анал үөрөхтээх учууталаары, тренердэри бэйэмизеп таһаарар кыла. Тыада үөрөхкөр ыччат аыгы олох сайдыытыттан хаалар дээн өйдөбүл тутар. Билэгитки информациянай ситим, кэллэ-барыа сый-

**Улуускут хаһыатыгар
сүрүттэрин!**

2000 жыл иккис аңарыттар «Сага олох» хаймакка сурутуу почта почтоо барар. Сыйматта 6 ыйга—108 сом, биер ыйга—18 сом. Эрде суруттарбиттар почтага калган сыйма араастахыттын толугуу.

Бары улуускут хайылатыр сурутторарга тизейиз!

Сургууь
бас ыйын 25 күнүгэр
бүтэр

дэмбигт хэмжигэр культурнай сайдмьттан тым сэргэ туора турбат. Милна, ыграас экологиялаах сэргэ, атам туохха да эрэлдэйбанка уччат талан эмбигт идэтиэнэ айыныылаахтык дьарыктанарыгэр бари усулуобуйа тэриилэр. Билигин сөрүккут—преподавательский состав и научный тайыман үрдүтин. Бу сөрүгү олохто илларан, билигин учууталаар истираттан 13 советатель, 3 аспирант баахлар. Преподаватель, тийиботиттан СГУ-тан илхотнай пыыманан ученайдары тайааран үмэлэтибит. Үөрүмэр-методический литература тийибэчэ үлэни атахтыыр, бу ортүгэр утумнаах үлэ ыстылла сымдыар. Оттон материалый-техинический базаны хангытыга үөрөх комплекса туулуохтоах эмбит Ону бу уустук хэмги РФ Үөрүмү министрствота бөлүмүтүгө ыларыгар Михаил Дмитриевич коллегияттан көрдөстө.

Хатныг орто асуудалтайн директоры К. К. Чичигинер нийтэр-үүсгээр үлэнгээр социальн оттууны нэмүсүлээх буулуудыг, коммуналнй ондоруулуудыг туйварын тусуудыг.

РФ үерсний министрийн солбуйлагч В. М. Журавской бу нийн этннгэ тута хоруйдары бигрдэ. Үөрхтээнингэ сымалбыт-соруукут, бараа илэр хаймсаха-
быт бигр. Биднйг мытар политикабытм этннгэ бие-
лэгчч олоххо килэрэжчнэринэн буолагыт, олон ха-
йа кмалларынан өйгөхүүт дигэтэ ЧФКСИ ректорын
лтинитигэр. Отгон учуутал социальнай көмүсэйдээх
буоудуутугар РФ сана Президентигэр В. В. Путингэ
эркэрин билдэрдэ.

—Бичаат министрствын тохтоон баран, нийн функцияларын эйнэхэ бэрбэнтэрэ, оччотугар нийнхн өттүгэр ичхат волостратыгэр үлэ хайдах ыгнал-лхай?—дизн сэдэнтүн мбгытын нинэрэ,

—Бу бопхуруунаан дээрхтанигхтах министр солбууааччи нөрүүлхөг, иини анл бэгу тариан үлэи ыгылахтах. Онон мччот политиката салгыгта мйонар дин ойлобул суох буолуохтах.

—Кызын буудубуз үөрөх үзгіниттэрин сүбө мун-
ныхтараргар ыдыллыбыт уураахтар төһө сиилээх-
тарий?

—Доктринаны хошуа Стратегияны Правительство ойбообто, Нариднай учуутал туһунан сокуон үлэди миньда, оһтон атыа үбүлэһинин эрэйэр, ол эрээри эрэниэххэ сөп.

Мунһаах хамгэр удуус асхуудаларын бэлтгэлд туһуурхууднаа; ордмр уус-уран онгохуударын, нитэр-үөрөтөр нөөдөлхитэр ыһтар үлээлэрин хайбыхатын сырдатар плакаттары делегатын чилиэннөрө бэлтгөлөөхтүк, бэрэ сэргээн нурдулар,

Р. СИБИРЯКОВА

Харабы үөрдэ,
сүрэби өрүкүтэ

—Сийлэлтэй хэмтэ, нэлэндэрий бэлэминэтынни, ники улахан сүүрүү буолуо. Бастаныта улуус тэрүтүмнүгэ 70 уотна Кыайы 55 сылларыгар аһаһар. Бу бэс мыйы 21 күнүгэр—мыйах күн ыһтылалар. Ылалыы Тээтэ улуунуттан 3 хамаанда (Байыада, Дөйбүгэ, Чычимах, Кыйы), Уус-Алдантан ники хэс хамаанда кэлэлхэрин биллэрдилэр. Чураачы Бойотингэ 8 хамаанданы гурдуорар. Хадар, Хонтобо, Хатылы, Болтобо, Одьулуун, Аларар, Төлөй, Водуур, Ийлиэкэтар кытаалар. Барыта 120-130 ат сүүрүр. Туһугар эмиэ уратылаах—саха аттарыгар хойон да буолбатах сүүрүү. Кыттар хамаандаларын, сүүрүс-тэрин ахсаанынан дөрөңгө.

Тэрхүүний үлэ бари турар. Ат сүүрдүүтүн балагшмни-
нхати улууе хайцлагтар ард бичэгтэмнго, үөлө
ахтан айарблагын курдув, нүүрхтэини чиглэлхана
нүүгтсөх буюлар чинчиглэх. Ылаагы улуустар, бх
курдув өгсөстөн кэлддэр. Кыгтаагшларга, хамзан

даларга ананш ишподром истрдэр ананш мнстэ баар.
Бары балааккаларынан түһүөхтөрө, аттарга хааччах-
тара бэриэм.

Ал спордун сангэрөөччилэри, кытлаачылары өлбөх биринестөр күүтэллэр. Ол күрдүг, ишрин бианат сүүйүүлөх, Улахан биринестөр. Манга улуустарды тыг халаангестыбатын уураппыста туруулар. Ону тапкан нөһилнестөр алабыл биринестөр ооньонго. Хэс бирдин нөһилнестөн сэрин ветеранын эбатар кырдаас сымдыгытып яттыны. Оттон кини сэллэниэ атымын-эргэниин тэрлэтэлэр аттар сүүрөр дьестанчаларынан биринестери туттарыахтара. Дьэ уонна кэтэһиллээх супер-биринес ооньонго-УАЗ автомашинна. Манга бастаабыт нөһилнэ алына. Биринин бу сүүрдүүтү тэрйээччи, көбүлээччи Чурапчы улууну туруулар.

—Кинсиргэнийн буюуцагдана, хамгаандлар дини
нэшилдэгтэр буюулахтара. Олор бэлэмдэрэ хайдарый
уонна ханынх бидлэр суурвугтэр кыттыахуурай?

—Бэлхэнэний үүсгэл, 6 ачтанга нэлхлэнхтөр 10-
тан талхалны аны нилдэрлэлэр нүүлгэлэр, Бэлхэнэ-
рү өгсө сарьсы суудруутон сэгдэлхэнэтэ днэхүү.

(бүтүүтүн 4 сгр. кер)

Улуус төрүтэнэнтэ, 70 Ада дайду саринта-
гар Кыргыны 55 сымалар анавар быһымты үбү-
лүйдөөх ыһахтар үүс киһи, маалдыт болзол-
тогун тардыахтара, норуот бүтүүн оро кэп-
сүлүүтүн быһымтынар-майыттынар ыһах-
дыахтара. Дээ, өө ханна да ыһахтар хайдох
тэрээһиннээх ыһахтардаарыттан буолуоҕа.

Улууспут минаада бэс мыйн 21 күнүгэр ытыллар. Оттоо минаах бипр өрөгүлүм уруу урунуктан бачаада джери ат сүүрдүүтэ буоллаа. Бу күн ат спордун сөтөрүөччилэри Мадалайы иннодрома күүтэр. Ол туһунан кэспиригэр саха сүүрүү салгытын улуустаагы федерациятын председатели Н. П. ХАРЛАМЬЕВ-ТАН көрдөстүбүт.

—Иван Иваныч, яһмах—национальней бираһынныһыт. Бу күн ат сүүрдүүтү аһтыллыбытаһына хаһа да бэйлээх сәһа иһитин саһаатын таһыһын бәһдәлә ыһоһай. Оттоһ бәһһд өргүччү уратылаһа—үбүлөһдөһ сәһ. Ол сәһһһһһ дһөһ-сәһһһ ат сүүрдүүтүһ кәһһһһһ-мәһһһһһа ыһаһһһ. Оһуһһһ тәһһһһһһһ, бәһһһ хәһһһһһһ?

СТРАХОВКАЛААХ—ОЛ ААТА, КӨМҮСКЭЛЛЭЭХ

Союнонун көрүлүбүт дьаалары олохураа, тирити СР булгучулаах медицинский страховика-бын фондыгар страховый ууунуо кылаар. Территориальной медицинский фонд муушчулуктун үнүт страховый компаниялары үбүлүүр. Кинилер эми тармактары кытары бьахчы дуогабар, анал механисм оорсон үзүлүлүр. Бу фондтан элтинн үбү, ити сыага түтүлүбүккэ, ырыбыхха, тууаным, ол курдук ырыбых полиция кырыгар учуоттатан ара баран көрдүрүр, хичини эми, учуал, о. д. а. тутуулары барыта кырыр. Ырыбых толору элтинини ааспатын ара кинио докумун страховый компанияга түбүлүлүр, өчтүтүр үн-харты балынага берилити хэччыллар. Онон хас бандири ааспент элтинио чуокайдык аахемалла, төлөнөй илэр.

Медстрахованнега «Сахамедстрах» государственной компания бийиги республикабитыгар доруубуйа харыстабыллы үбүлүүр бири бодои тарилта. Кини Саха сирин 26 улуустарыгар 422785 киини страховкалаата. 111 балыкына уонна полициянына кытары сөннөбөн үлэлир. Страховкалаахтык грандиан

нар уонна кинилери элтинир балыналар ити ардыларга страховый медицинский компания систематан үсөктүн бары сайдымалах рынок элтиникатыгар олохурут дойдолор оныктара буолар. Компания балыкыналар Правительствонан бигэрэммит территорияльной программага олохураа үбүлүүр. Бу программанан Территориальной фонд амбулаторияларга, балыкыналарга 27 специальность, сытан элтинини 20 специальность, өчтүлүрү босхо хаачыялаларына ситистэ. Маны сирте программаны 207 араас суол эми тууаным илти төлөнөр. Ол киниттан ырыбых ирич суруйбүт эми ааспатын ыларыгар хэбэан да чегин ууруна сыдымалаах. Ирдээр эми өннө суох буоллаагына, ырыбых бейтэ атылааспыт түбүлүлүтү ирич бөчөттүөх сурук бирир. Ол чоктоту, суругу илдиэ ырыбых страховкалаахтык компаниятыгар кылар.

Компания элтинини толору, хаачыстыбалаахтык илтиннэ көмүгөр өчтүлүлүрү контуруолдуур элтиникеттэх. Үрдүк квалификациялаах өчтүлүр-архтар элтининио ырыбых өттүтүтөн претензия, үтүү баар

буоллаагына барыбиркаахтык элтинини көрдөр-бүтүлүр, элтинир тарилтэлэргэ элтинио страховый-мат кини элтинини, кантон элтинини—40339, полицияныкыларга, амбулаторияга—3024 кини. 111 тарилтэ 4500 страховкалаахтык кырыгар кырыгар историктарына уонна амбулатория кырыгар кырыгар талан кыры илтинини кырыга элтинини өчтүлүлүбүтүр. Кууааран хаачыстыбалаах элтинини барыта 709 тын, сыгы, суулаах элтинини өчтүлүлүбүт. Бу суума 70 %—на элтинир тарилтэлэргэ тахсыбыт кинилери туоратын түбүлүлүр бо-ролинит.

Ити курдук «Сахамедстрах» компания дон бири-бири көмүскүлүрү үлэтин сытан, кырыга кырыга кырыга. Бу барыта союнонун көрүлүбүт, элтининио стра-ховкалаах кинини көмүскүлүр түбүлүр олохулар, кытылаар.

Светлана КРИВОШАПЕНА,

«Сахамедстрах» ГИСК

Чурапчы улууһуннаагы бьауууууаа.

Сонуннук ытылына

Хонтооо кинилерини дьахталарын муушчуа бэрт илтириэниэйдик ааста. Муушхы илтиннэ кини көрдүлүр, өлөктү-уот бьастаа, аны кырызонни мамка-дэи дьаа хаһаайыалара бириэмэлэригэр төбө да ык-тардылар, көхтөөхтүк кэлдилэр.

Сүүрбэ бириэс үйүбү илтир 2000 сыл ыраастанын сыла буоларынан, хонтоолор үрдүк категориялаах элтирсеене Е. Н. Макаровани, улуус ырыбыхтары бьастааи алысчытын А. Д. Аммосовы ыгырыбьттар.

Елена Николаевна арыллыа сьырдыр арыас өчтүлүр тахастаах үлэ, сьена ветераннара Е. П. Кани-тованин, А. П. Борисовани, алысчыты арыалаааи кырыда, көмүс өчтүлүр күлүмүрүлүү боньчуур толору сьирбэ, дьэбьирэ—барыта Айыа хотун илэ бьэбьит-ини кэлбитин санатар. Кини туора тардыллыбыт ал-тан чуораан аарыктаах салама аныгар тохтосте уон-на арылаахтыга аналлаах көмүлүк олохун тьыгыаччи өчтүлүр. Дьэ уонна дьэбьэ кырыан илэччыллэри аан икки өчтүлүр туран ыраастаан, арылааи истилэр, ол кини Елена Петровна көмүс тардан дьүрүлүтэ.

Аатаи чуораан аарык ыланты, кинилэр кырыллары-гар амаарах санаалаанын матаратыгар харчы уган аа-һан истилэр.

Муустубут дьон саалаа кырыан өлөрбүттары кинио бьаалаиынынын кырыгьилибит үрдүк сьена ил-тинир аныаи-мьаннэ өчтүлүлүбүт атахтаах холум-тунни аал уоту өчтөн А. Д. Аммосов алаан тама-лайда. Ити киниттан Елена Николаевна кырыан сьена аны өчтүлүр туруоруллубут чорон айах чуо-руунут сьидатылары тула сьуг сьөрчөнөн сьабыла-быт өлөннөсхө өлөрдө, кини арылаахтыгара Алыб-

ни Борисова, Елена Канитоннова, киниллэи хотугта-ра—олохтоох дьаһалта специальниа Н. М. Аргунова, киниллэи социальнай кинини директора Н. Г. Са-винна сьейа ука өчтүлүр өлөрдүлэр.

Елена Николаевна саха сьирин-туомун тутубуу чөл олох төрдө буоларыан тоһооһон боньтөттэ, үбүс тьыгыаччи сыла сьадалаар бьынык көмүгөр сьир-дойдуу, дьэбьир-уоту, бьэи элти-хаанын, өчтү-са-идатын ыраастаанын, «боньтириаи туһунааи дьонун-наах боньтириаи өчтөрдө, 1999 сыл кулуи тутарыгар Дьоккуускай куоранна буолан ааспыт итэрдэ V кон-ференцияны үлэтигэр билиһиннэрдэ, элбөх кьы-тыгы элтиникеттэ.

Бүтэнигэр түөрт кинини сьейара илтирда, бьа-лаах үсөктөн сьэтиэ буолан тахьытылар. Экстрасене кинилэри үс куттары бьөрөгтөттө, дьаһтан-мьарыа-тан ыраастаата. Киниллэи дьахталарын түмсүүлэ-ригэр харьскал боньтэ буоллуи дьэи сьабыхтаах са-ха кьытыгы кьыта сьидэри өчтүлүлүлүр чоронут, арылаахтыгар арыагычыллар боньтэ буоллуи дьэи саха кьытыгы туттаргаата. Бьиданнаагыта умуллубут маньнык көрө бьахтэри кини көргөнө Угунууур Уйбаан өчтүлүр. Оттон алысчыкыа Уа-һэ Бүлүү театрын аатырбыт артиһа, республика билиһиннэах марафонча Кирилл Николаевич Ники-форов—Лакончоннор «Айдааһыаах айаһыаах Ала Буу-рай аттаах Мөхсөбөллөй Боньтүр» дьэи өлөнхөтө су-руллубут аудии-кьессетаны боньтэттэ. Адырах санаа акциянын матаратыгар кырыбит харчыга Елена Ни-колаевна бьэбьиттан 100 солк, эбэи туран социальнай кини директорулар Н. Г. Савиннага киниллэи кьыам-В. ЧИЧИГИНАРОВА, Е. ГУЛЯЕВА,

М. ПОГОВИЦЫНА.

МИН ЭВЭМ

Эбэм Кууынына Елена Михайловна 1930 сыллаахха Чакыр кьылааныгар төрөбүтэ. Атата 1938 сыллаахха, оттон айаа, бьаалаа сьуг-кураан, сьирин илэтигэр өлбүттэ. Бьэс кьылааны бүтэригэр дьэи алыаи аныах хонуйара, ол өчтөһөрө, бьэиэ кьылааны кьыри-баран, тулаабаа хаалаан, 1943 сылтан Мелен ил-тиннэ кьырыааи маньныкытынан үлэтин сьидэбьит. Сьуг-кураан сьылаарыгар билиһини Хангалас уурун Тойон Арыаһыгар кырыан маньныкыттан, 1950 сыллаахха Сивцев Прокопий Николаевичтынан илэ буолбута. Адыс өлөрөхтөрө, 1980 сыллаахха дьэи маньныкытынан үлэтигэр пенсияга тахьыбит.

Үлэтир сьылаарыгар фирмага старшайыаи элэ үлэбьиттэргэ наставнигынан сьыдымьыта. 1978 сы-ллаахха өр сылаах үлэтин үрдүктүн сьылааһыгар Улэ Албан аатын III степеннөх орденынан наада-даламьыта. Пятилетка кьылааныаага аныаһаах 3-сүл наараадаламьыта. Киниллэиэ хас да кьэс сьельсөвет депутаттынан талалан үлэбьитэ. Маньныкытэскай үлэ удариныгын аатын кьыта, сьы-сьылаарыгар үлэбьиттэргэ «1941—1945 сс. Ара кьэ-ду Улуу сьэринини сьылаарыгар кьылааһыаах үлэи-нни» медалынан наараадаламьыта.

Оксана СИВЦЕВА,

Чакыр өртө оькуолатын VII кьылаанын үөрөнэччитэ, «Сарыал» юмьөрөст.

ВETERАННАРГА КЫАМНЫЫ

Сотурутаагыта Чурапчытан тохсугу буолан «Де-мьин Бедный» теплохолууны хотун эбьит Олуоно устан устан сьэри-малтайаи кьылибит. Республик-тан барыта 150 кини, үкэ тьыл ветераннара сьыры-тыбыт.

Теплоход кьэи сьадалаарлаах, ресторани-остолубуо-йлаах, онно кьунга үсэ айаттылар, кьэбэ ахьын араас кулэурнай-аралдытар дьаһаллар кьытылаа-лар.

Улахан көтөрүүлээх бьичэргэ бьичэи бири дойдү-лаахтыгыгар Сибирькожа Мирин Романовнага тьыла-га кьылааһыаах үлэтин илти медалы туттардылар. Ити кьэбэ бары улуустартан кьылибьтэр кьылаан-туо-иан күрэс бьыдыастыбыт. Онно чурипчылар бьастаа-мьыт 200 солк, бириэмийэ кьылыбыт. Намнир кьэиэ, кьэиэ-хагаластар үбүс буолулар.

Атырыр Олуоно остуолбалара тахты дьон сьөдүн сьөдөр көсүүтэ эбит. Араас тьылаарга илтириэниэи кьылааһыгар тахьылар. Мин өрдүн республика ветер-аннары сьабьиттаннэи поьдолькьоннэи А. Д. Дохтуров аныаһы лекциятын сьэргэтиб. Кини мьын Ильмениэи кьырыаһы туһунааи кьэсэттэ. Ол кьэииттан респу-бликабьт аатырбыт артистара А. Самсолов, Р. Заха-рова, М. Попова кьылаатылар-туойдулар. Барахьытар кьэи сьиртэ кьылаан өрө сьыдын дьэиит дьэи, истэргэ үчүтэ сьүрдөх.

Бьидьууһуу кьылаан дьэи хаартыскаа уһулуи-лүбүт. Онно бийигини кьыта Кытаанааха тьирөөбүт-үсөкьэбьт бьылааннай аччык Вера Кирилловна За-харова уонна Анатолий Лаврентьевич Дохтуров тү-бүстүлэр.

Дьэ, ити курдук олус үчүгэйдик сьыныаан кьэ-лим, улууспун ветераннары сьабьитин үлэтин ил-тир-сьадалаар Л. Д. Баранковага, кьырыдаах-кьыам-мат дьэиэи өйбүл буолар управленио начальнигар С. И. Никитинга махталбын-балыкыбын тьирэбьит-

Чурапчы сэл.

В. ВЕРХОВЦЕВ.

Эдэр аабааччыларбын

Библиотека туһунаа сьүрдэах алыбаи кьэсчөххэ сөн. Холобура, Бьылыгы Елпелкэ библиотеканы «Ий-санаа элтирэгэ» дьэи ааттыдылар. Наука бьы-лааһытаан библиотечнай дьыала Бьылыгы Грецияга төрүттөмьитэ, онтои илэ библиография, библиотека, библиофил дьэи тьылаар бьар буолбьттар. Кьэсчөх-хэ сөн ааспыт да, бьитиги да кьэи билиһиннэах дьэи-лэргэ бьэбьиттэргэ бьэииттэ кьылааһыгар уонна бьы-лыргы, аныаһы библиотечкалар тустарынан. Ити, бьы-лаан тулар, барыта олус илтириэниэи, наадалаах, илтир-үрөтөр сьуолталаах. Олордо, маньныкыгар бьы-лааххытын бьарар, кьэбьичьир буолааххытына, бьы-лэахха хайаат ноньү сьуруйут. Очтөоо аны кьунгү-түн сьадалааи анал рубрика алыа кьыракый бьэбьитэ өчтөрдө буолуоххут.

Үөрөх дьылаа бүтэи, самаан сайын сьылааан кьэ-бьиттэи эбьирдэаи турамьыт, элтиэ сьылааһы сьы-лааһы кьуньэргини кьэбьүүсчөахтык, туһааахтык алаараргытыгар бьарарыт. Үгүс кьылигэи алааргы-тыгар сьүбьитибит. Кьэлэр үөрөх дьылаагар үөрэтэах-тоох сьуруйааччыларгыт уус-уран айьымылаарын бьы-лиһиннэтигэр талан аарьит.

Кыталык Уйбааннын көрсүһүү

Сотурутаагыта бийиги оькуолабьитыгар Н. И. Дьыч-ковскайы—Кыталык Уйбааны кытары бэрт кьэиик-иһирэх көрсүһүү буолаа ааста.

Оькуолаага аата уруок кьэииттэи VII—XI кьылаастар оролорго муустубуһут. Иван Иванович бьэ-тэ илтигини фьизика учуутала эбит, кьэсчөаи бьылаан фьизикаттан сьадалаата. Онтон сьыаһы-бьыаи кьэи сьү-рэгэ көтөбүлүөн курдук арааһы бары кьэсчөаи. Кьыи-ин итэ олохурун тьэиэ-тэиэ үөрэги-көтөбүт, элти

да соһуаары-бьэиикьини, уйадыаи ылааи.

Үгүс мьар түгэиһирдэах оро сьаһыттан кьэсчөаи, кьы-ли сьадалааи кьүүһү, олоххэ тардыаһытаи, дьэуу-рун, кьыиикьэ оролти туһунааи бьыиэхэ үгүһү өйдө-тө. Бу илтириэниэи көрсүһүүтэ «кьыа тьаһыи» ту-тан-хааи көрдүбүт. Сьорөх ололор аныкьыаага кьы-тан бьыиикьэ тьиксөн үөрүүлэргэ өсө үрдэаи.

Оля ФОМИНА,

Чурапчы өртө оькуолатын XI кьылаанын үөрөнэччитэ.

«ДЫНЭТЭЭБИ СПОРТИВНАЙ КОМПЛЕКС» ДИЭН УЛУУСТААБЫ КОНКУРС БАЛААЫАНЬАТА

«Саха Республикатыгар ого спордун ойуур дьаһалтар тустарынан» СР Президеи М. Е. Николаев 1999 сыл олунньу 3 күнүгөдө 027 №-дээх Ыйаарын олоххо киллэрингэ сөп түбөһүннэрин, улуус дьаһалтата итинник ааттаах конкурсу биллэрэр.

КОНКУРС СЫАЛА-СОРУГА: нөһүлүннэ, ыччат, ого аймах дьаһабы физкультуранан уонна спордууан утумнаахтык дьарыктанан доруобуйатын бөрүтүтөр, чөбүк олоххо тардыһар усулуобуйатын тэрийиини көрдүлөөһүн.

КОНКУРС ЫТЫЛЛАР КЭМЭ: бэс ыйын 1 күнүтэи алтынны 1 күнүгэр дьери.

КЫТТААЧЫЛАР: нөһүлүннэ уонна нөһүлүннэ-тэргэ олохтор дьаһабын көрдүлөөһүн.

ДЫНЭТЭЭБИ КОМПЛЕКСА КӨРДӨБҮЛДЭР:

1. Тренажердар уонна бэйэ оһуһуктара киирээлэр; перекладина, турбур, ситыры, бэа кырыллыһар, каныа, кыһа, гавтелилар, снарядтар уо. д. а. Со-фтох турник эбэтэр хаччаа комплексе буолбат. «Норуот үтүө үгэстэрин ыччаты итиннэ» дьаһабын арыллыахтар оһуһуктара туһанаахха сөп.

2. Дьаһабын комплекс дьаһабын арыллыахтар оһуһуктара ситырылар.

3. Эһиһиттэн сорохтоох буолууга эһиһиттэн буолуохтун.

4. Кыраларга уонна улаханнарга туһунаах тэриллэр бааллар ордук.

КОНКУРСУ САЛААНЫ УОННА ТҮМҮСҮН ТА-РЫЫ: улуус дьаһалтатынан, улуустаабы үөрөх ула-сеннетынан, норуот педагогикатын ассоциация-тынан тэриллибит комиссия үлэһиттэр. Комиссиялар нөһүлүннэ-тэргэ тэриллилэр.

КЫАЙЫЛААХТАРЫ БЫААРЫ:

1. Нөһүлүннэ икки ардыларыгар дьаһабын уонна таһыгар (тус-туһунаах арааран) спортнай комплекстары оһуһуктун ыаллар ахсаанынан (ити-лэр нөһүлүннэ ыалларын уопсай ахсааныгар тэһе бы-рыһааны ыалларынан).

2. Ыаллар икки ардыларыгар: дьаһабын уонна таһыгар оһуһуктун спортнай комплекстарын араа-һынан, туһанаах табыгастаабынан. Бастык ком-плекстары нөһүлүннэ комиссиялары сийилии суру-йан, хаартыскага эбэтэр видеога устан улуустаабы комиссияга алтынны 1 күнүгэр дьери туттараалар.

КЫАЙЫЛААХТАРЫ НАБАРАДАЛААБЫН: I, II, III миэстэлэри ылыт нөһүлүннэ-спортнай тэриллиэ, ыалларга—сыанааах бириһиннэ, Дипло-мууан. Биһирэбил бириһитэр олохтоһуохтарын сөп. Тэрийэр комиссия.

«ДЫНЭТЭЭБИ СПОРТИВНАЙ КОМПЛЕКС» ДИЭН ЧУРАНЧЫ СЭЛЭННЭЭТИНЭЭБИ КОНКУРС БАЛААЫАНЬАТА

Ого саас уонна ого спордун сыаларын програм-манын олоххо киллэрингэ сөп түбөһүннэрин, сэлэ-ннэ дьаһалтата итинник ааттаах конкурсу биллэрэр.

КОНКУРС СЫАЛА-СОРУГА: нөһүлүннэ, ыччат, ого аймах физкультуранан уонна спордууан күнүтэ дьарыктанан эти-сийиини чөбүлүтүтөр, чөл олоххо тардыһар, илэни кэмин туһалаахтык атаарар усулу-обуйатын тэрийиини көрдүлөөһүн.

КЫТТААЧЫЛАР: сэлэниинэ түөлбөлөр уонна аһа оһуһуктун ыаллар.

КОНКУРС ЫТЫЛЛАР КЭМЭ: бэс ыйын 1 күнүтэи алтынны 1 күнүгэр дьери.

ДЫНЭТЭЭБИ КОНКУРСКА КӨРДӨБҮЛДЭР: улуус-таабы конкурс балааһынан арыллыахтар.

КОНКУРСУ САЛААНЫ УОННА ТҮМҮСҮН ТА-РЫЫ: дьаһабын уонна ого сэлэниинэ-педагогичес-кай көмө киһиттэн, тэриллиэ-тэриллиэ, оһуһуктара тэриллибит комиссия үлэһиттэр.

КЫАЙЫЛААХТАРЫ БЫААРЫ:

1. Түөлбөлөр икки ардыларыгар дьаһабын уонна таһыгар (тус-тусна арааран) спортнай комплекстары оһуһуктун ыаллар ахсаанынан (ити-лэр түөлбө ыалларын уопсай ахсааныгар тэһе бырыһааны ыал-ларынан), түөлбөлөр спортлоһоодка оһуһуктара аахсыллар.

2. Ыаллар икки ардыларыгар: дьаһабын уонна таһынаабы комплекстарын арааһынан, туһанаах табыгастаабынан. Түөлбөлөр салаааччылары бастык комплекстары сийилии суруйан, хаартыскага эбэтэр видеога устан комиссияга алтынны 1 күнүгэр дьери туттараалар.

НАБАРАДАЛААБЫН: I, II, III, миэстэлэри ылыт түөлбөлөргө—харчынан бириһиннэ, ыалларга—сыанааах бириһиннэ, Дипломууан. Биһирэбил би-риһитэр олохтоһуохтарын сөп.

Тэрийэр комиссия.

В целях реализации положений совместного при-каза Минфина России № 21 и МЧС России № АН-3-25/82, согласованный с Банком России от 29.02.2000 г., Инспекция Министерства Российской Федера-ции по надзору «Борам по Чугаичинскому улусу РС (Я)» доводит до сведения налогоплательщиков пори-док заполнения платежных документов.

Налогоплательщики и налоговики агенты при не-речислении платежей на счета по учету доходов ор-ганов федерального казначейства в платежном до-кументе:

— в поле «Платеж» после ИНН проставляется КПП налогоплательщика (из Свидетельства о поста-новке на налоговый учет);

— в поле «Получатель» указывается идентифика-ционный номер налогового органа (ИНН), осущес-твляющего контроль за поступлением платежей; на-именование органа федерального казначейства (ИНН органа федерального казначейства не проставляет-ся); наименование органа, осуществляющего конт-роль за поступлением (проставляется в скобках);

— в поле «Назначение платежа» перед текстовым указанием назначения платежа проставляется в скоб-ках код доходов бюджетов Российской Федерации в соответствии с приказом Министерства Финансов РФ от 25 мая 1999 г. № 38н «Об утверждении Указа-ний о порядке применения бюджетной классифика-ции РФ». После кода бюджетной классификации и наименования вида налога и сбора указываются:

— по какому сроку уплаты осуществляется платеж (установленный срок уплаты для налога), напри-мер: «(1020104), НДС по сроку 20.04.2000»;

— если осуществляется авансовый платеж по на-логу на прибыль, то следует указать «(1010101), аванс по налогу на прибыль по сроку»;

«КҮННЭЭХ АММА» УЛУУСТААБЫ БЫРА КОНКУРСУН БАЛААЫАНЬАТА

Улуу Кыайы 55, Чурапчы улуусун 70 сыллардаах үбүлүйдүрүтөр уонна учуутал-норуот Николай Василье-вич Попов аатыгар ытыллыабыт ырыа конкурстарын 10 сылын туолууттар аһаан «Күннээх Амма» дьаһабын конкурс кыттылар.

СЫАЛА: Ийэ дойдута, норуотка, төрөөбүт айыл-ла, олоххо таһаары күүбүрдүү, ырыа дьору сөргөтүн, ыччаты иһит аһаан үрдэтин.

КОНКУРС ТҮҮҮМӨХТӨРӨ:

«Ол сыллар сүһүт дьорууанара»—гражданскай уонна Ада дойдуну көмүскүү Улуу сэрлэлэргэ аһа-мыт, аһаан олох сылларынаагы байыанкай-патри-стическай ырыалар.

«Ырыа арылы кустуга»—Ийэ дойдута, эйэ, көтүл, үлэ, олох уонна ыччат тустарынан ырыалар.

«Дууһаар айылга уһуктара»—айылга, төрөөбүт түөлбө, маһаан этэр. Амма туһунаах уонна Н. По-пов тыллартыгар ырыалар.

КОНКУРС КЫТТЫЛААХТАРА:

17-күн үөһэ саастаахтар кытталар (паспорт, бэйэ-ни туһулуур докумуон ирдэнилэр).

Бирдирдээн толорооччулар, бөлөхтөр (ансамбли, дуэт, квартет уо.д.а.) кыттыахтарын сөп.

Кыттааччы усулуобуя—100 солк, коллективна (бө-лөххө)—200 солк.

Калпа, барым, түһүү ороскуоттарынан кыттар дьон эбэтэр бөлөхтөр бэйэлэри уйууһалар.

КОНКУРСКА КЫТТЫ БЭРЭДЭГЭ:

Эһиһиттэн кыһаа уонна сүөһүгэ олус кутталыах, састыганнаах ырыа. Бу ырыа сүөһү, кыһа быа-рыгар, тыгастыгар уонна да аһаан оһуһуктара үө-күүт. Ырыанын нөбүтүтүн аһаантас хас нөбүтүтэ дьаһа курдук быһылаах, 2-6 ыы уһунаах, толору сымнаахтаах 3-4 члениннээх буолар.

Ит, бөрө, сайыл оһуһуктара үөкүүллэр, сайдыл-лар, оттон кыһа хойуутун кытта таска таһаарыллан онко-маска түһүлэр. Хас бирдирдэ членин 200-800 сымнаахтаах. Сымнаахтар арааһынан ханаалларынан кыһа уонна дьаһа сүөһүтүн куртаах киирэллэр, онно аһа буһар куртаах сөгүн дьаһаһынан 8-ыы күрү-чүктөөх члениннар таһаалар, ити күрүчүктөрүн көмөтүнэн хаан тымгидарыгар киирэн быарга, тыга-да тийиһэлэр. Онно билиһиннээн улам сайдалар, ол иһин эһиһиттэн сүгүһүлүбүт кыһа бу ма-рыа сайдарын билбэт. Ырыа улаатан баран илэ-тас ыы иһитэр өрүһүтүтэ сүөх өрө турар кэһиһин сөп.

Эһиһиттэн ырыа иһин хайаһы—ортоку (про-межуточный) уонна бүтүһүннээх (дефинитивный) нөбүтө сайлар. Бүтүһүннээх хайаһына ит, бөрө, са-йыл, ортоку хайаһына дьаһа сүөһүтэ, кыһа уонна дьаһа тыа кыһалара: тайах, таба, туртас.

Оһуһуһубүт сүөһү ырыаһаах оһуһуктара ит сийиһидин сийиһинэ 2-3 ый иһинэ оһуһуктара эһиһиттэн сайдаллар. Итинник сүөһүтэ дьаһа кыһалара дьон доруобуйатыгар кутталы улаатар. Ырыанын тартаах иттар ырыаһаар сирдиргитэр сө-рытааха эбэтэр иһини аһаар-тоһуруу буол-лар.

ПОРЯДОК ОФОРМЛЕНИЯ НАЛОГОНАТЕЛЬЩИКАМИ ПЛАТЕЖНЫХ ДОКУМЕНТОВ

— если осуществляется предоплата налога, по ко-торому по наступил срок представления декларации, то производится запись: «Код бюджетной классифика-ции предоплаты по (вид налога, сбора), по сроку...», в случае, если законодательством установлены такие сроки, или № код бюджетной классификации предоплаты по (вид налога, сбора) по расчетам за 1 квар-тал (2, 3, ... года);

— если уплата производится по акту проверки, то дополнительно отдельно указываются суммы налога, пеня, штрафа, дата и номер акта проверки;

— если производится добровольное погашение за-долженности по выставленному требованию об упла-те задолженности, то дополнительно раздельно ука-зываются суммы налога, пеня, штрафа, номер и да-та требования;

— если уплата производится по трафику рассро-чки или погашается сумма отсроченных платежей, то помимо суммы налога или суммы процентов за пользование бюджетными средствами в поле «На-значение платежа» дополнительно указывается «рас-срочка (отсрочка) по решению, дата, номер, по сро-ку» (срок указывается в соответствии с ус-тановленным трафиком);

Реквизиты налогового органа: ИНН 1430004488 Инспекция Министерства Российской Федерации по налогам и сборам по Чурапчинскому улусу Респу-блики Саха (Якутия).

За консультацией обращаться по телефону 21-178. Руководитель ИМНС РФ по Чурапчинскому

улусу РС (Я) ШАДРИНА Р. Д.

Конкурс бэс ыйын 24 күнүгэр 11 чаастан Мында-байы бөһүлөөгүн спортзалыгар буолар. Үөрүүлүх-түн аһылыта—10-чаастан. Икки күн барар.

Ыһыах күн—бэс ыйын 23 күнүгэр кыһа 10 чаас-тан «Сайыһыа күөх түүн» дьаһабын дьору кыһа-тэр-концерка кыттылар.

Кыттааччылар конкурска кыттар түһүмөхтөрүгэр икки ырыаны толороллору ирдэнилэр, онтон иһис-турга жюри быһаарытынан биһр ырыаны толорол-лор.

Бастык толороччулар түһүк гала-концерка кыт-таллар.

СЫАНАЛААБЫН:

5-иһиттэн саастаахтар жюри үлэһиттэр.

Ырыанын толоруу 10 баллынан сыанаалар.

Сценическай культура хас түр айы 5 баллаах кри-терийинэн сыанаалар.

НАБАРАДАЛААБЫН:

«Күннээх Амма» конкурс кыһаһылаахтар Н. И. Про-тодьконов транслита анаар.

Хас түһүмөх айы лауреаттар, дипломаһаар аат-тара иһиһэлэр, бириһитэр туттарыллылар.

КОНКУРСУ ТЭРИИЭЭЧЧИЛЭР:

Чурапчы улуусунаагы культура уонна ыччат управ-леннелара, айылга харыстабылын комитета, «Сага олох» хаһаат редакцията, Болуутур нөһүлүннэ дьа-һалтата, тэрийэр бөлөх.

Сайаапкалары культура управленнелыгар 21-501, ыччат управленнелыгар 21-130. Мындабайыга тэри-йэр бөлөххө 29-369 телефоннарга түһэрэбит.

СПЕЦИАЛИСТ СУБЭТЭ

ЭХИНОКОККОЗ

лааха, эхинококкоза дьаһа сугулуохха сөп. Ыа-рыы ит түүтүгэр, сийиһит оһуһуктара, кыһаһа сирдиргитэр эбэтэр буолар. Бу ырыанын сирдиргитэр, бөһүрү-үлүтүтэн ит аһаааа дьаһа аһаһылаахха, дьаһа кыһаһа итин быраабылааһын кыһаһаһын туту-булуохха.

Итиһилэр дьаһа кыһаһа лабораторнай бэрэбиэр-си булууту барыһаахтар. Итин таһаан эһа оһуһуһубүт сүөһү не оһуһааа ветеринарнай спе-циалисттарынан хайаан да бэрэбиэркэлэннэхтөрүн эһа умнар сатаамат. Булууттар буат иһин-үөһүн, этин ыһыһыгар сийиһидин биһиртэн тутуһуохтаах-тар, төрө дьаһаһа, иттар булууту сымнаах бу ырыа-га таһаан састааһа үгүс. Тус бэйэ сийиһата кыһаһаһын тутуһулуохтааһын эһа састаах ха-йаан да наадааах. Дьаһа кыһаһа тутан-хаһаан баран иһини сууһуу уһуһулуох сүөһаһа, иһаһа ордуу оһуһуһу мөһүн өһуһуһу, састаах наада.

Састыганнаах ырыһаһаһа сирдиргитэр, оһуһа көр-дөһүлэр быраабылааһы булууту тутуһуу иһини хас биһирдиргитэр эрэ дьаһаһа буолбатах, биһирдиргитэр обществениһа иһаһа.

К. МАКСИМОВА,

улуустаагы ветеринарнай лаборатория
нарколог-ветеринар,

